

การถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจ : วิเคราะห์ตามทฤษฎีสังคมนิยมใหม่

The Balance of Power between the Great Powers: Neo-Realism Theory Analysis

บทความวิชาการ

บรรจง ไชยลังกา

กองบัญชาการกองทัพบก

E-mail: bon_chance_c21@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อศึกษาถึงการถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจตามมุมมองของทฤษฎีสังคมนิยมใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และอินเทอร์เน็ต ของสถาบันการศึกษา หน่วยงานทางวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางยุทธศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ ขึ้นอยู่กับบทบาทระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจเป็นหลัก และพฤติกรรมระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจขึ้นอยู่กับผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศมหาอำนาจ และลักษณะของขั้วอำนาจ เมื่อผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจก็จะเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลให้ระบบดุลอำนาจระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปด้วย

คำสำคัญ : ระบบระหว่างประเทศ, บทบาทระหว่างประเทศของมหาอำนาจ, พฤติกรรมระหว่างประเทศ, ผลประโยชน์แห่งชาติมหาอำนาจ

Abstract

The purposes of this article were to investigate the balance of power between the great powers according to neo-realism theory. Data was collected from documents and internets of educational & research institutions and strategic experts.

The findings of this study were as follow: Patterns of international system are based on the great powers' international roles. Behaviors of the great powers depend on their interests and the international power polar. When the interests of the great powers change, their international behavior will change, consequently, the international balance of power system will change.

Keywords: International System, the Great Powers' International Roles, International Behavior, National Interests, Balance of Power

บทนำ

ตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-Realism) ของ Kenneth N. Waltz นั้น รัฐต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ภายใต้โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ โดยประเทศมหาอำนาจมีบทบาทมากที่สุด ทำให้แนวคิดเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ เป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์ระบบระหว่างประเทศทฤษฎีสัจนิยมใหม่มีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ (ศิริสุตา, ๒๕๕๗: ๓๓-๕๔) ได้แก่ หลักการจัดระเบียบ (Ordering Principles) โดยในระบบระหว่างประเทศมีการจัดระเบียบแบบอนาธิปไตย (Anarchy) แต่ละรัฐเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน ไม่มีอำนาจศูนย์กลาง แต่ละรัฐต้องช่วยตัวเอง (Self-help) องค์ประกอบนี้มีลักษณะคงที่, การแบ่งงานกันทำ (Differentiation of Functions) โดยในระบบระหว่างประเทศไม่มีการแบ่งหน้าที่ระหว่างหน่วยในระบบ แต่ละรัฐต้องทำทุกเรื่องด้วยตนเอง องค์ประกอบนี้ก็มีลักษณะคงที่อีกเช่นกัน และการกระจายขีดความสามารถ (Distribution of Capabilities) ระหว่างรัฐในระบบไม่เท่ากัน เพราะแต่ละรัฐมีทรัพยากรไม่เท่ากัน แต่ละรัฐจึงทำหน้าที่ได้แตกต่างกัน และนำไปสู่แบบแผนของระบบระหว่างประเทศ (Pattern of behavior) องค์ประกอบนี้ไม่คงที่ เพราะขีดความสามารถของรัฐมีการเปลี่ยนแปลงได้และสามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ อันเป็นตัวแปรต้นหรือเป็นสาเหตุ (Independent Variable หรือ Cause) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable หรือ Effect) ได้แก่ พฤติกรรมของรัฐที่เกี่ยวข้องในการถ่วงดุลอำนาจ (Balance of power)

ผู้เขียนจะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่โดยการวิเคราะห์ตั้งแต่ยุคสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น ๔ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ระบบดุลอำนาจในยุคสงครามเย็นตอนต้น (ค.ศ. ๑๙๔๗ – ๑๙๗๐)

ตอนที่ ๒ ระบบดุลอำนาจในยุคสงครามเย็นตอนปลาย (ค.ศ. ๑๙๗๐ – ๑๙๙๑)

ตอนที่ ๓ ระบบดุลอำนาจในยุคหลังสงครามเย็นตอนต้น (ค.ศ. ๑๙๙๒ – ๒๐๐๘)

ตอนที่ ๔ ระบบดุลอำนาจในยุคหลังสงครามเย็นตอนปลาย (ค.ศ. ๒๐๐๙ – ปัจจุบัน)

ตอนที่ ๑ ระบบดุลอำนาจในยุคสงครามเย็นตอนต้น (ค.ศ. ๑๙๔๗ – ๑๙๗๐)

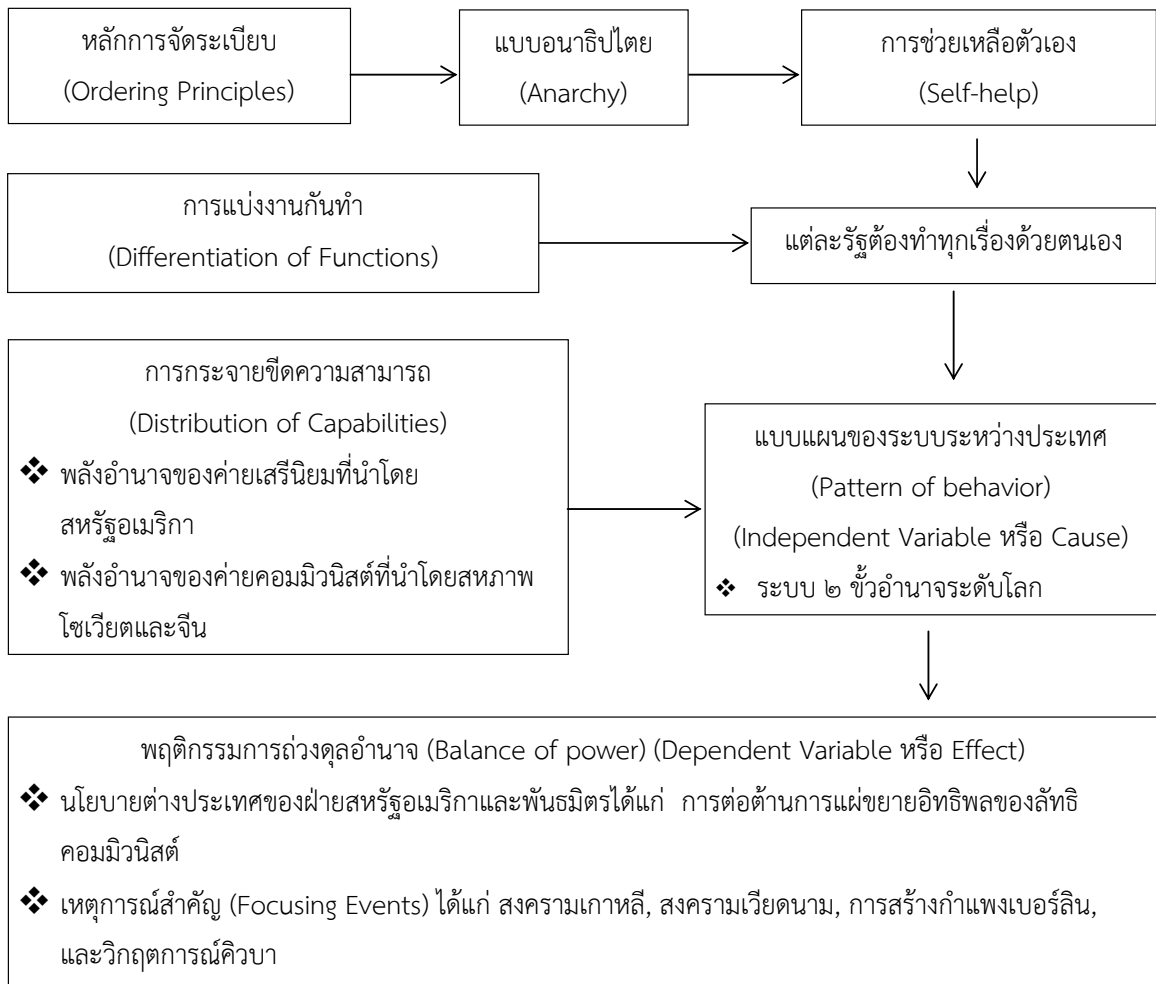
สงครามเย็น (วิกิพีเดีย) เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพราะเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศ โดย อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี หดอำนาจลง สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตขึ้นมาเป็นมหาอำนาจแทน อีกทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตขาดจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินการร่วมกันอีกต่อไป ความขัดแย้งเริ่มต้นขึ้นหลังจากทั้งสองประเทศมีมุมมองต่ออนาคตของประเทศในยุโรปตะวันออก และประเทศเยอรมนีแตกต่างกัน และทำให้เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์อย่างชัดเจน เพราะประเทศทั้งสองได้เคยตกลงกันไว้ที่เมืองยัลตา (Yalta) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๕ ว่า “เมื่อสิ้นสุดสงครามแล้วจะมีการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้น” แต่เมื่อสงครามยุติลง สหภาพโซเวียตได้ใช้ความได้เปรียบของตนในฐานะที่มีกำลังกองทัพอยู่ในประเทศเหล่านั้น โดยการสถาปนาประชาธิปไตยตามแบบของตนขึ้นที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยของประชาชน”

สหรัฐอเมริกาจึงทำการคัดค้าน เพราะประชาธิปไตยตามความหมายของสหรัฐอเมริกา หมายถึง “เสรีประชาธิปไตยที่จะเปลี่ยนรัฐบาลได้โดยวิธีการเลือกตั้งที่เสรี” แต่สหภาพโซเวียตได้ยื่นกรณที่จะไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ส่วนในประเด็นที่เกี่ยวกับประเทศเยอรมนีก็เช่นกัน สหภาพโซเวียตไม่ยอมปฏิบัติตามการเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่ให้มีการรวมเยอรมนี และสถาปนาระบอบเสรีประชาธิปไตยในประเทศนี้ตามที่ได้เคยตกลงกันไว้

สงครามเย็นได้ลุกลามและแผ่ขยายจนสร้างความตึงเครียดไปทั่วโลก ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างก็ยึดถืออุดมการณ์ของตนเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์และเขตอิทธิพล เพื่อรองความเป็นผู้นำของโลก และทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ทำสงครามกันโดยตรง แต่จะพยายามสร้างแสนยานุภาพทางการทหารของตนไว้ข่มขู่ฝ่ายตรงข้าม และสนับสนุนให้ประเทศพันธมิตรของตนเข้าทำสงครามแทนหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสงครามตัวแทน (Proxy War) เหตุที่เรียกสงครามเย็น เนื่องจากการต่อสู้กันระหว่างมหาอำนาจ โดยใช้จิตวิทยา ไม่ได้นำพาไปสู่การต่อสู้ด้วยกำลังทหารโดยตรง แต่ใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อ

การแทรกซึมบ่อนทำลาย การประณาม การแข่งขันกันสร้างกำลังอาวุธ และแสวงหาอิทธิพลในประเทศเล็ก

ค.ศ. ๑๙๔๗ – ๑๙๕๐ เป็นช่วงแรกของสงครามเย็นที่สหภาพโซเวียตให้กำเนิดค่ายตะวันออก โดยในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ กองกำลังคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง สามารถล้มล้างรัฐบาลประชาธิปไตยภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋งได้ และสหภาพโซเวียตได้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงมีจีนเข้าร่วมเป็นผู้นำด้วย ทำให้เกิดความหวาดระแวงในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเพราะอุดมการณ์คอมมิวนิสต์มีเป้าหมายมุ่งทำลายล้างทุนนิยมของอุดมการณ์ของกลุ่มเสรีประชาธิปไตย ส่วนสหรัฐอเมริกาคิดเกี่ยวกับทฤษฎีโดมิโน ลัทธิทรูแมน แผนการมาร์แชลล์ และการระงับภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ในช่วง ค.ศ. ๑๙๕๐ – ๑๙๗๕ เป็นช่วงของวิกฤตการณ์ที่เกิดการขัดแย้งและการเผชิญหน้ากันรุนแรงที่สุดในสงครามเย็น ทั้งสงครามเกาหลี (ค.ศ. ๑๙๕๐ – ๑๙๕๓) สงครามเวียดนาม (ค.ศ. ๑๙๕๗ – ๑๙๗๕) การสร้างกำแพงเบอร์ลิน (ค.ศ. ๑๙๖๑) และวิกฤตการณ์ขีปนาวุธที่คิวบา (ค.ศ. ๑๙๖๒) สามารถแสดงเป็นโครงสร้างตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่ได้ตามภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ โครงสร้างระบบระหว่างประเทศยุคสงครามเย็น ตามทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-Realism)
ที่มา: บรรจง ไชยลังกา ประยุกต์มาจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่

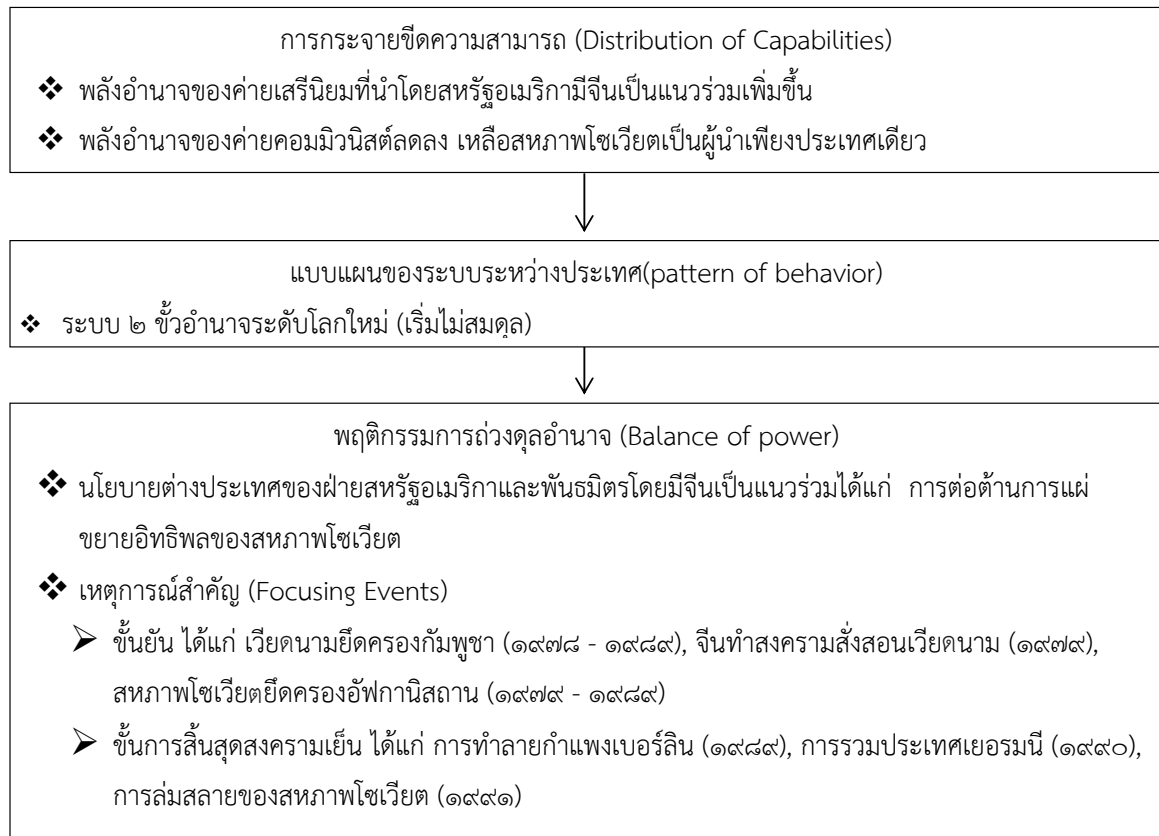
ตอนที่ ๒ ยุคสงครามเย็นตอนปลาย (ค.ศ. ๑๙๗๑ – ๑๙๙๑)

ตอนปลายยุคสงครามเย็น จีนขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตอย่างรุนแรง โดยในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ ได้เกิดการปะทะทางทหารระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตที่เกาะเจินเปา (Zhenbao Island) ซึ่งจีนเสียหายมากจีนจึงรู้ว่า จีนไม่สามารถจะต้านทานสหภาพโซเวียตได้ตามลำพัง ประกอบกับสหภาพโซเวียตได้บุกเข้ายึดครองเชโกสโลวาเกีย ซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ด้วยกัน เพราะไม่ดำเนินแนวทางคอมมิวนิสต์ตามแบบสหภาพโซเวียต จีนจึงตระหนักว่า สหภาพโซเวียตเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนที่น่ากลัวที่สุด

สถานการณ์ดังกล่าว ทำให้จีนต้องสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ – ๑๙๗๒ (Wikipedia) เพื่อถ่วงดุลกับสหภาพโซเวียตและในปี ค.ศ. ๑๙๗๘ เมื่อเติ้ง เสี่ยวผิง ได้ขึ้นสู่อำนาจ จึงเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านความมั่นคงของจีน โดยการยุติการสนับสนุนการปฏิวัติและการต่อสู้ทางชนชั้นแก่พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ โดยถือว่า การปฏิวัติเป็นกิจการทางการเมืองภายในของแต่ละประเทศ และจีนพร้อมที่จะอยู่ร่วมอย่างสันติกับประเทศที่มีการปกครองที่แตกต่างกับจีน เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหภาพโซเวียต

การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของจีน ทำให้ระบบ ๒ ขั้วอำนาจเริ่มไม่สมดุล นำไปสู่เหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ เวียดนามยึดครองกัมพูชา(๑๙๗๕ - ๑๙๗๙) (วิกิพีเดีย) ซึ่งถือเป็นบริวารของจีน โดยสหภาพโซเวียตให้การสนับสนุนเต็มที่ เพื่อปิดล้อมจีนจากด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนจึงต้องทำสงครามสังหารเวียดนาม (๑๙๗๙) (วิกิพีเดีย) ต่อมาสหภาพโซเวียตยึดครองอัฟกานิสถาน (๑๙๗๙-๑๙๘๙) (วิกิพีเดีย) เพื่อปิดล้อมจีนจากด้านตะวันตกเฉียงใต้

เหตุการณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของการสิ้นสุดของสงครามเย็น ได้แก่ การทำลายกำแพงเบอร์ลินในปี ค.ศ. ๑๙๘๙ และการรวมประเทศเยอรมนีในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ และรัฐต่าง ๆ ในสหภาพโซเวียตต่างแยกตัวเป็นประเทศอิสระ มีผลทำให้สหภาพโซเวียตล่มสลายลงในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ และอำนาจระหว่างประเทศส่วนใหญ่ได้กระจายไปสู่สหรัฐอเมริกา ทำให้ระบบดุลแห่งอำนาจ (balance of power) ของโลก กลายเป็นระบบขั้วอำนาจเดียว (unipolarity) ที่นำโดยสหรัฐอเมริกาหรือที่เรียกว่า American hegemony (จิตติภัทร, ๒๕๕๓: ๑-๓๑) ดังแสดงในภาพที่ ๒

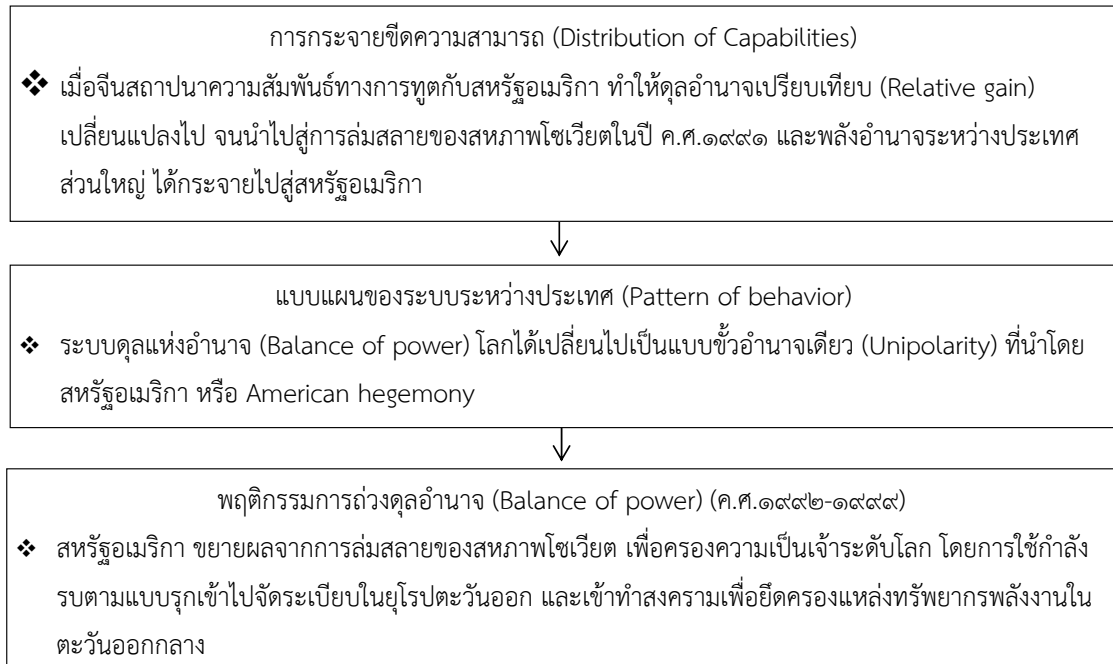

ภาพที่ ๒ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบระหว่างประเทศตอนปลายยุคสงครามเย็น
ที่มา: บรรจง ไชยลังกา ประยุกต์มาจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่

ตอนที่ ๓ ยุคหลังสงครามเย็นตอนต้น (ค.ศ. ๑๙๙๒ - ๒๐๐๘)

เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง สหรัฐอเมริกกลายเป็นผู้ครองอำนาจหนึ่งเดียวของโลก ได้ขยายผลจากการ

ล่มสลายของสหภาพโซเวียต โดยการรุกเข้าไปจัดระเบียบในยุโรปตะวันออกและทำสงครามในตะวันออกกลาง ดังแสดงในภาพที่ ๓ เพื่อครองความเป็นเจ้าในระดับโลก และเพื่อยึดครองแหล่งพลังงานในตะวันออกกลาง (Kraemer, 2006)

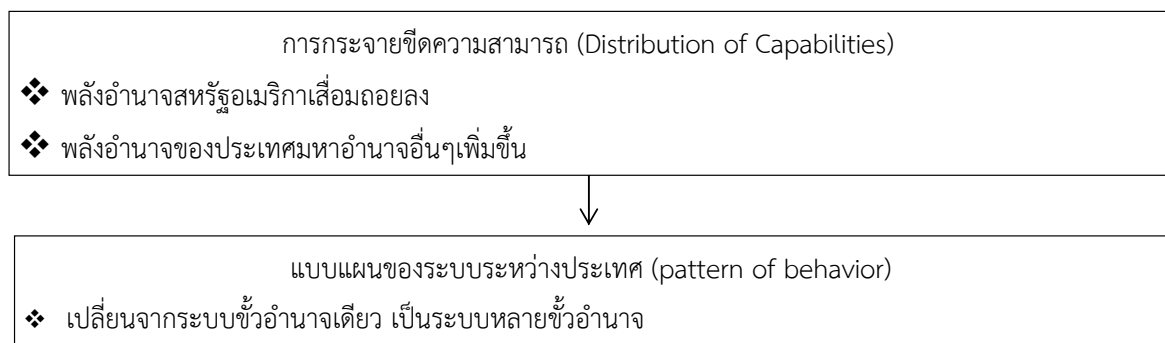

ภาพที่ ๓ โครงสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา ในช่วงปลายยุคหลังสงครามเย็นตอนต้น
ที่มา: บรรจง ไชยลังกา ประยุกต์มาจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่

ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาระหว่างประเทศ ซึ่งเกินขอบเขตความสามารถที่จะทำได้ (Imperial overstretch) จากการทำสงครามในอัฟกานิสถานและอิรักของประธานาธิบดีบุชทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเป้าหมายทางยุทธศาสตร์กับทรัพยากรที่มีอยู่ (หัสไชยญ์, ๒๕๕๕: ๘๒ – ๘๙) ทำให้พลังอำนาจในระบบระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเสื่อมถอยลง

ตอนที่ ๔ ยุคหลังสงครามเย็นตอนปลาย (ค.ศ. ๒๐๐๙ – ปัจจุบัน)

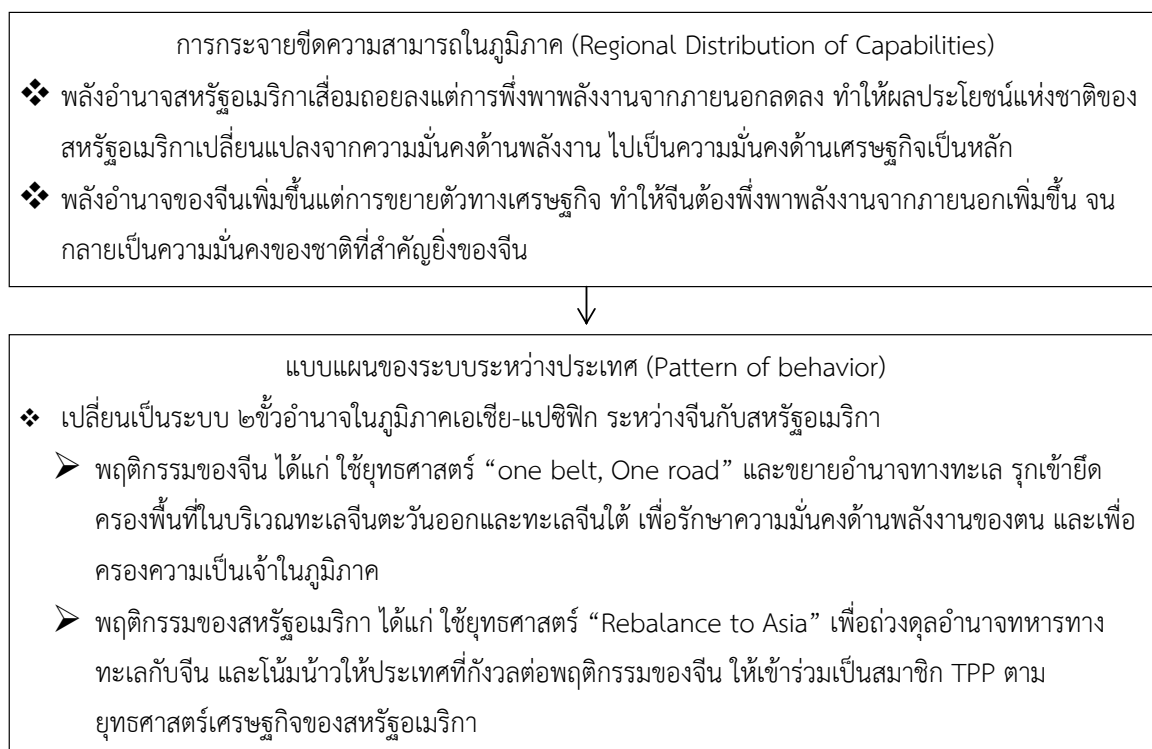
การเสื่อมถอยลงของพลังอำนาจสหรัฐอเมริกา ทำให้มหาอำนาจรองลงมา เช่น จีน รัสเซีย อินเดีย และญี่ปุ่น ผงาดขึ้นมาพร้อมที่จะท้าทาย และระบบระหว่างประเทศ กลายเป็นระบบหลายขั้วอำนาจ ดังแสดงในภาพที่ ๔

ภาพที่ ๔ โครงสร้างระบบระหว่างประเทศ หลังยุคสงครามเย็นตอนปลาย
ที่มา: บรรจง ไชยลังกา ประยุกต์มาจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่

สำหรับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกนั้น เมื่อพลังอำนาจสหรัฐอเมริกาเสื่อมถอยลง แต่พลังอำนาจของจีนสูงขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเป็นระบบ ๒ ขั้วอำนาจ ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา และได้เกิดการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์แห่งชาติของทั้งสองฝ่าย โดยจีนมีความต้องการขยายความเจริญด้านเศรษฐกิจไปยังภูมิภาคอื่นของประเทศ จึงใช้ยุทธศาสตร์ “One belt, one road” (Godement, 2015) และต้องการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดยการคุกคาม

ประเทศเพื่อนบ้านบริเวณพื้นที่ทะเลจีนใต้และทะเลจีนตะวันออก ในขณะที่สหรัฐอเมริกาค้นพบแหล่งพลังงานด้วยเทคโนโลยี Hydraulic Fracturing (Ladislaw, Leed, & Walton, 2015) จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์สำคัญแห่งชาติจากพลังงานมาเป็นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยอาศัยพื้นที่เอเชีย-แปซิฟิกเป็นพื้นที่ฟื้นฟูเศรษฐกิจของตนด้วยข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก และการปรับกำลังทหารในเอเชียใหม่ เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับจีน ดังแสดงในภาพที่ ๕

ภาพที่ ๕ โครงสร้างระบบระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หลังยุคหลังสงครามเย็นตอนปลาย
ที่มา : บรรจง ไชยลังกา ประยุกต์มาจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่

สรุป

โครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ ขึ้นอยู่กับบทบาทของประเทศมหาอำนาจเป็นหลัก และพฤติกรรมระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจ ขึ้นอยู่กับลักษณะของขั้วอำนาจและผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจที่เป็นอยู่

ในยุคสงครามตอนต้น จีนและสหภาพโซเวียตมีผลประโยชน์ในด้านอุดมการณ์ร่วมกัน จึงเป็นผู้นำร่วมกันในการแผ่ขยายอิทธิพลของค่ายคอมมิวนิสต์

ในปลายยุคสงครามเย็น จีนและสหภาพโซเวียตมีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน ทั้งด้านเขตแดนและแนวทางการคอมมิวนิสต์ ทำให้จีนหันมาร่วมมือกับฝ่ายเสรีนิยมที่นำโดยสหรัฐอเมริกาเพื่อถ่วงดุลกับสหภาพโซเวียต ส่งผลให้ดุลอำนาจของระบบขั้วอำนาจเปลี่ยนแปลงไป และทำให้

สหภาพโซเวียตล่มสลายในที่สุด และสิ้นสุดยุคสงครามเย็น

หลังยุคสงครามเย็นตอนต้น สหรัฐอเมริกาได้ขยายผลแห่งความสำเร็จในยุโรปตะวันออก และเข้ายึดครองแหล่งน้ำมันในตะวันออกกลาง แต่เนื่องจากการทำสงครามที่ขาดความชอบธรรม ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากนานาชาติ ต้องทำสงครามที่ยืดเยื้อนานนับสิบปี และต้องประสบกับวิกฤตการณ์ด้านการเงินในปี ๒๐๐๘ จนทำให้พลังอำนาจของสหรัฐอเมริกาเสื่อมถอยลง ในขณะที่จีนผงาดขึ้นมาทั้งด้านเศรษฐกิจและการทหาร

ยุคหลังสงครามเย็นตอนปลาย กลายเป็นยุคหลายขั้วอำนาจ และภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกลายเป็นระบบ ๒ ขั้วอำนาจ ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน และทั้งสองฝ่ายได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์แห่งชาติ

บรรณานุกรม

จิตติภัทร พูนขำ. (๒๕๕๓). พินิจทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแนวสัจนิยมใหม่ (Neorealism): ว่าด้วยความ เป็นเจ้าของสหรัฐอเมริกากับดุลแห่งอำนาจในยุคหลังสงครามเย็น. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, ๔๑(๑), ๑-๓๑.

วิกิพีเดีย. สงครามกัมพูชา-เวียดนาม. สืบค้นเมื่อ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สงครามกัมพูชา-เวียดนาม>

วิกิพีเดีย. สงครามจีน-เวียดนาม. สืบค้นเมื่อ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สงครามจีน-เวียดนาม>

วิกิพีเดีย. สหภาพโซเวียตยึดครองอัฟกานิสถาน. สืบค้นเมื่อ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน>

วิกิพีเดีย. สงครามเย็น. สืบค้นเมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/สงครามเย็น>

ศิริสุตา แสนอิว. (๒๕๕๗). การวิเคราะห์ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ของ *เคนเน็ธ วอลซ์* ผ่านวิธีวิทยาการพิจารณาแบบย้อนกลับของแนวกิด

สัจนิยมทางวิทยาศาสตร์, *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, ๕(๒), ๒๒-๕๔.

หัสไชยญ์ มั่งคั่ง. ยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจกับความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ภาคพื้นฐานทางทฤษฎี, *นาวิกานุรักษ์สาร*, ๘๓, ๘๒-๘๙.

- Godement, François. (2015). Introduction. In China analysis “ONE BELT, ONE ROAD”: CHINA'S GREAT LEAP OUTWARD, European Council on foreign relations, June 2015. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๙, จาก http://www.ecfr.eu/page/-/China_analysis_belt_road.pdf
- Kraemer, D. Thomas. (2006). Addiction to oil: Strategic implications of American oil policy, The Strategic Studies Institute. สืบค้นเมื่อ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘, จาก <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/PUB705.pdf>
- Ladislav, Sarah O., Leed, Maren, & Walton, Molly A. (2014). New Energy, New Geopolitics: Balancing stability and leverage. A report of the CSIS Energy and National Security Program and the Harold Brown Chair in Defense Policy Studies. สืบค้นเมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘ จาก http://csis.org/files/publication/140409_Ladislav_NewEnergyNewGeopolitics_WEB.pdf
- Wikipedia.Ping-pong diplomacy. สืบค้นเมื่อ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙, จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Ping-pong_diplomacy
-